

8. Федосова Р.Н. Управление рисками промышленного предприятия: опыт и рекомендации: монография / Р.Н. Федосова, О.Г. Крюкова. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2008. – 125 с.

9. Энциклопедия финансового риск-менеджмента / под. ред. канд. экон. наук А.А. Лобанова и А.В. Чугунова. – 4-е изд., испр. и доп. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2009. – 932 с.

Выполнены анализ научных разработок ученых по проблеме исследования методов оценки рисков и сравнительный анализ основных рассмотренных методов оценки риска. Предложена технология проведения экспертных оценок рисков корпорации, раскрыта специфика этой технологии, Сделан вывод, что для успешного ведения бизнеса необходимо сочетание классических методов оценки и управления рисками с математико-статистическим и современными методами с использованием программирования.

Ключевые слова: *риск, методы оценки рисков, классификация рисков, корпорация.*

The analysis of scientific research scientists on the issue of risk-assessment study, a comparative analysis of the main methods considered risk assessment. A technology expert assessments of risks Corporation disclosed the specifics of this technology, the conclusion is drawn that for a successful business requires a combination of classical methods of risk assessment and management with mathematical and statistical methods and using modern programming.

Key words: *risk, risk assessment methods, classification of risks, the corporation.*

Одержано 3.10.2013.

УДК 330.341.1

Н.Е. Рогоза

СИСТЕМНЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ СТРАТЕГИЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

Рассмотрены проблемы формирования стратегических решений по инновационному развитию экономики, модели и подходы формирования внутреннего отечественного рынка, учитывающие процессы его самоорганизации, государственного регулирования, особенности и ценности земельных ресурсов Украины.

Ключевые слова: *отрасль, инновационное развитие, стратегическое решение, управленческое решения, модели развития.*

Введение. Позитивное влияние глобализации не бесспорно, так как ее противники утверждают, что глобализация, скорее, способствует разделению мировой экономики и консервации технологического уклада отстающих государств на определенных стадиях технологического прогресса в интересах более развитых экономик. Такое явление получило название «дивер-

генция». Необходимо также отметить, что возможна и желательная трансформация понятий конвергенции и дивергенции на внутригосударственном уровне, например, на доходы и социальное благополучие в обществе, региональную экономическую специализацию [2], а главное при этом – выявить и исследовать проблемы формирования модели национальной экономики, которая имела бы особенности инновационного подхода, обеспечивающие устойчивость ее функционирования.

Современные условия развития мировой экономики, которые сформированы развитыми государствами, требуют создания подходов для формирования и регулирования особенностей развития национальной экономики. Такие подходы должны быть использованы при формировании отечественной модели системы социально-экономического развития национальной экономики на основе учета особенностей, в первую очередь, при формировании внутреннего рынка, поскольку только при условии создания инновационной модели внутреннего рынка возможно успешно конкурировать на внешнем рынке, да и то только в секторах, где предложенная продукция будет иметь высокий качественный показатель при невысокой цене.

В этой связи вполне естественен вопрос о том, какие должны быть решения и все ли делается правильно. К сожалению, приходится констатировать, что не все правильно, поскольку неучтенные факторы и угрозы могут такими и остаться. Более того, опасность возникновения угроз, которые не учитываются при построении системы развития национальной экономики, актуализирует исследование и анализ определяющих факторов в системе управления экономической безопасностью национальной экономики, что требует идентификации закономерностей развития отдельных ее компонент, оценки их взаимосвязей [4]. Автор глубоко убежден, что регулирование и планирование развития остается неэффективным из-за отсутствия системного подхода в оценке проблем и угроз развития, а одной из главных причин возникновения проблем в развитии экономики является устранение государства из сферы управления. Поскольку государство было отодвинуто на задний план из-за переоценки саморегулирующего механизма рынка, произошло разрушение целостной системы эффективного управления социально-экономическими процессами и государственного регулирования [7].

На таких же позициях стоят ученые в области экономической теории, которые активно анализируют пересечение социальной и экономической систем в их функциональном аспекте и доказывают, что достижение высоких показателей в социальной сфере невозможно без обязательного регулирования со стороны национальной экономики [5; 6]. Поскольку социальное состояние в государстве, уровень жизни, социальное обеспечение являются производным от роста производительности труда, снижения уровня теневого сектора и сокращения налогов, необходимо повышение стандартов как для общества в целом, так и для отдельных его слоев и т.д. [2, с. 145; 25; 114]. Кроме того, повышение уровня занятости, уровня жизни и благосостояния народа напрямую зависит от состояния национальной экономики, реформ и законов, принимаемых в экономической сфере.

Постановка проблемы. Выход из сложившейся ситуации невозможен без кардинального пересмотра модели управления экономическим и

социальным развитием страны. В конце XX в. в управленческую теорию началось проникновение стратегических идей сугубо военного плана. Под этим влиянием сформировалась теория стратегического управления или, как его еще называют, стратегического менеджмента. Вместе с тем при решении проблем формирования стратегических решений инновационного развития экономики проявляются трудности, которые сопровождают реализацию базовых положений и принципов, обеспечивающих инновационное развитие экономики, ее конкурентность, а значит, и экономическую безопасность.

С помощью государства возможно восстановление социальных гарантий и предотвращение дальнейшего раскола общества через усиление государственного регулирования экономических и социальных процессов на внутреннем рынке, что подтверждается практикой многих государств, когда для выхода из ситуаций, имеющих лишь признаки кризиса, применялся комплекс мер государственного регулирования.

Целью данной статьи является исследование проблем принятия управленческого решения стратегического характера для инновационного развития экономики и выбор методологического инструментария для исследования модели развития внутреннего отечественного рынка.

Результаты исследования. В связи с тем, что для устойчивого положительного развития требуется многократное увеличение объемов инвестиций (капитальных вложений) решить эту проблему методами финансовой стабилизации на макроуровне не удастся, поэтому необходимы подходы, которые могут решить проблему мобилизации имеющихся средств через обеспечение гарантий отечественным и зарубежным инвесторам [7], что возможно при условии обеспечения регулирования этих процессов на уровне государства.

В условиях нерешенной проблемы обеспечения финансовыми ресурсами наибольший эффект может дать модель развития экономики, построенная на приоритетах в развитии конкретных отраслей и территорий, реализация которой строится на регулировании развития «основной» отрасли через ее соответствующее инвестирование, а как следствие – другие отрасли («обеспечивающие») получают соответствующие заказы на производство продукции и необходимые машины, а значит, и их развитие также. В итоге это значит, что обеспечивается достижение основных общенациональных целей. Главным аргументом за такую модель выступает самоорганизация экономической системы [7]. Поскольку самоорганизация в сложных системах как явление может наблюдаться в открытых нелинейных системах, к которым относятся и социально-экономические системы, необходимо регулировать возникновение устойчивых элементов структуры сложных систем управления, которые получили название диссипативных структур [8]. Поэтому благодаря явлению самоорганизации из большого числа элементарных подсистем, составляющих сложную социально-экономическую систему, можно выделить существенно меньшее число ключевых подсистем, к работе которых подстраиваются остальные подсистемы [4]. В социально-экономических системах явление самоорганизации связано с процессами мировой глобализации при одновременной интеграции, что способствует повышению уровня

обмена інноваціями і технологічними процесами в виробництві [4]. За рахунок цього явлення формується базис для більш швидкого розповсюдження єдиних міжнародних стандартів, визначаючих технологічні способи виробництва, інституціональні фактори в політичній, економічній і соціальній сферах, що повинно, в свою чергу, сприяти згладженню відмінностей у розвитку держав. На жаль, на цьому етапі це не відбувається.

Отже політика економічного розвитку повинна бути такою, при якій можливі процеси самоорганізації внутрішнього ринку, що можливо тільки при активній участі держави в управлінні цими процесами. Для прийняття такого рішення першою проблемою буде визначення «основної» галузі економіки [7]. Для України такою може стати аграрна галузь, побудована на системному виробництві екологічно чистої продукції на сертифікованих землях. Це дозволить забезпечувати подібну продукцію не тільки на свій ринок, отримувати валюту, але і, за нашим переконанням, ця галузь може стати системоутворюючою в розвитку інших галузей економіки («забезпечувальних» галузей в моделі розвитку).

Оскільки Україна, стала виходити на світовий ринок будучи неготовою, що привело до того, що переважна частина вітчизняних підприємств виявилися неконкурентоспроможними і втратили ринки збуту навіть всередині країни. Відновити конкурентоспроможність вітчизняної продукції найважливіша задача в умовах ринкової економіки. І це можливо, оскільки навіть за оцінкою представників МВФ Україна – одна з найприбутливіших країн світу, незважаючи на те що рівень ВВП на душу населення найнижчий серед країн СНГ [13]. Наприклад, за один долар, вкладений в сільське господарство України, повертає в 10 разів більше, ніж в Європі. Таким чином, вкладення дуже виправдані, і це підтверджує тезис про те, що сільське господарство може бути системоутворюючим в розвитку і формуванні не тільки економіки і внутрішнього ринку, але і забезпеченні економічної безпеки.

Можливість зростання економіки України може бути реалізована через ефективне сільське господарство за умови використання двох компонентів: інвестицій (державних – за умови планування і регулювання сільськогосподарського виробництва) і відновлення довіри населення до влади і господарюючим структурам в сільськогосподарському секторі економіки.

Отже друга проблема прийняття управлінського рішення – побудова моделі розвитку «забезпечувальних» галузей на основі реалізації проектів по виробництву продукції для «основної» галузі. До таких галузей необхідно віднести, в першу чергу, сільськогосподарське машинобудування, металургічне виробництво, будівництво доріг, інфраструктуру на селі, хімічне виробництво (в межах проектів екологічно чистої продукції) [7].

Без підтримки держави при дефіциті інвестицій більшість підприємств цю задачу самостійно вирішити не в змоззі. Оскільки державні органи всіх розвинутих країн оберігають своїх виробників від зовнішньої конкуренції на внутрішніх ринках і всіма способами содей-

ствують їх проникновению на мировий ринок, то очевидно, що подібну політику було б необхідно реалізувати в нинішнє час. При цьому необхідно пам'ятати, що основною метою в цьому випадку буде «вирощування» підприємства сучасного рівня, яке, навчившись працювати на внутрішньому ринку, зможе забезпечувати конкурентну продукцію зовнішньому ринку також. Необхідність прийняття такого рішення обумовлюється не свертыванием ринкових відносин, а побудовою підприємств, використовують сучасні технології на основі тих інвестицій (капітальних вкладень), якими може забезпечити держава через регулювання [7].

Суть такого рішення відповідає завданням побудови моделі переходу на шлях розвитку через знаходження балансу державного регулювання і ринкових методів господарювання. Завданням держави в цьому випадку буде розвиток підприємництва і підприємств на вітчизняному ринку за рахунок забезпечення захисту прав власності і інвестування в «основну» галузь, добросовісної конкуренції, соціальних гарантій громадянам, регулювання мінімальної оплати праці незалежно від форм власності підприємств, підтримки формування ринкової і фінансової інфраструктури во всіх регіонах, гарантій підприємцям і інвесторам (включаючи зарубіжних) в дотриманні встановлених законом правил ділових відносин, підтримки систем страхування, включаючи страхування підприємницьких і інвестиційних ризиків, умов для створення регіональних і міждержавних ринків цінних паперів, ринків нерухомості, спеціалізованих оптових ринків і ярмарок [1].

Логічно напрошується необхідність рішення проблеми підвищення вимог до прогнозу і обґрунтування найбільш раціональних шляхів розвитку економіки і соціальної сфери, оскільки мова йде про виробку методів передбачення можливих результатів руху по сценарію розвитку з урахування знаходження балансу державного регулювання і ринкових методів господарювання [7].

Ураховуючи досвід передпланових обґрунтувань радянського часу, було б доцільно передбачити рішення проблеми формування системи довгострокового прогнозування, що складається з чотирьох (передварительно) блоків: прогнозу макроекономічних показників і участя країни на світовому ринку; прогнозу науково-технічного прогресу і його соціально-економічних наслідків; прогнозу територіального розвитку України і соціально-економічного розвитку регіонів; прогнозу населення, його зайнятості, розселення. Крім того, обов'язковою відповідальністю держави за розвиток наукоємних галузей, формують головний потенціал економічного зростання [1].

Сьогодні необхідно по-новому поглянути на продукцію і послуги, надавані підприємствами і організаціями Укоопсоюзу, з метою розвитку села і сільської інфраструктури. Сучасна система державного регулювання економіки включає вибір пріоритетів довгострокового розвитку, створення механізму його стимулювання, але підтримка кооперації не досягла належного рівня. Це актуалізує необхідність прийняття рішень по цій проблемі [7].

Поднятые проблемы в принятии решений не охватывают тот необходимый перечень проблемных вопросов, но могут быть положены в основу модели развития экономики страны, построенной на основе учета особенностей и ценности земельных ресурсов Украины [7].

Особенности поднятых проблем имеют характер явлений и процессов в сложных системах, которые применительно к этим системам определяют их как слабоформализуемые, открытые, нелинейные, а главное, сильно подверженные влиянию субъективного фактора.

Выводы. Выбор методологического инструментария для исследования такой модели развития внутреннего отечественного рынка определяет эти особенности. Проведенный анализ методов исследования и управления сложными социально-экономическими системами [2], позволяет утверждать, что в качестве основного подхода следует применять математическое моделирование, построенное на учете обособленных процедур, что позволяет представить задачу управления, построенную на идентификации правил по формированию принятия решений на формирование определенных условий функционирования. Современная система государственного регулирования экономики, включающая в обязательном порядке выбор приоритетов долгосрочного развития и создание механизма его стимулирования, должна предусматривать возможность решения этих задач. Но сложность решения таких задач возрастает в связи с мобильностью и динамичностью экономических процессов в отечественной экономике, недостатком достоверной информации о ее реальном состоянии. В условиях повышения темпов движения мировых капиталов, мобильности денежных, товарных, информационных и человеческих ресурсов на глобальном уровне в стране существует необходимость учета повышения размерности пространства возможных состояний объекта управления национальной экономики, и, как следствие, пространства принятия управленческих решений [2, 5]. Более того, асимметрия информации, рост неопределенности во временном пространстве через конфликты интересов государства, бизнеса и населения определяют систему потенциальных противоречий, что в итоге может привести к снижению эффективности принятого управленческого решения по развитию экономики страны за счет несоответствия условий принятия и реализации решений [2].

Эффективным способом обеспечения жизнеспособности сложной экономической системы могут быть подходы к воплощению идей Ст. Бира относительно использования концепции автономии подсистем в рамках теории самоорганизации систем [9, 10].

Поэтому с точки зрения управления развитием внутреннего рынка задачу управления можно решать через трансформацию ее в задачу создания условий для автономного взаимодействия подсистем в соответствии с идентифицированными типовыми моделями поведения.

Список использованных источников

1. Гладышев А.Н. Актуальные проблемы социально-экономического развития России / А.Н. Гладышев, А.С. Жолков, Б.М. Штульберг, Н.П. Шевелкин // Недвижимость и инвестиции. Правовое регулирование. – 2000. –

№1(2) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dpr.ru/journal/journal_2_2.htm, вільний. – загл. з екрана.

2. Руденський Р.А. Антисипативне управління складними економічними системами: моделі, методи, інструменти: монографія / Р.А. Руденський. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 257 с.

3. Романов А.Н. Советующие інформаційні системи в економіці / А.Н. Романов, Б.Е. Одинцов. – М.: ЮНИТИ, 2000. – 310 с.

4. Захарченко В.Ю. Економічна безпека: індикатори і механізми управління / В.Ю. Захарченко. – Полтава: ПУЕТ, 2012. – 272 с.

5. Дмитриченко Л.И. Государственное регулирование экономики: методология и теория: монографія / Л.И. Дмитриченко. – Донецьк: УкрНТЭК, 2001. – 329 с.

6. Blaug M. *Economic Theory in Retrospect* (5th ed.) / M. Blaug. – Cambridge: University Press, 1996. – 751 p.

7. Рогоза Н.Е. Проблеми вибору управлінських рішень соціально-економічного розвитку економіки / Н.Е. Рогоза // *Економіка сьогодні: проблеми моделювання та управління; матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (Полтава, 14–16 листопада 2012 р.) – Полтава: ПУЕТ, 2013. – С. 4–8.

8. Лысенко Ю.Г. Предпосылки применения інформаційно-аналитических систем управления економіческой безопасностью / Ю.Г. Лысенко, В.Ю. Захарченко // *Наукові праці НДФІ*. – 2012. – № 3(60). – С. 71–78.

9. Захарченко В.Ю. Принципы функционирования рефлексивной системы управления економіческой безопасностью // *Рефлексивные процессы в экономике: концепции, модели, прикладные аспекты: монографія* / Р.Н. Лепа, С.Н. Шкарлет, Ю.Г. Лысенко и др. / НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецьк: АПЕКС, 2012. – Т.1 – 560 с.

10. Прикладные аспекты моделирования процессов управления стратегическим развитием жизнеспособных экономических систем: монографія / Ю.Г. Лысенко, В.Ю. Захарченко, В.В. Меженская и др. – Донецьк: Юго-Восток, 2012. – 532 с.

Розглянуто проблеми формування стратегічних рішень інноваційного розвитку економіки, моделі і підходи формування внутрішнього вітчизняного ринку, які враховують процеси його самоорганізації, державного регулювання, особливості і цінності земельних ресурсів України.

Ключові слова: *галузь, інноваційний розвиток, стратегічне рішення, управлінське рішення, моделі розвитку.*

The article examines the problems of strategic decisions forming of the innovative development of the economics, patterns and approaches of the domestic market forming that takes into consideration the processes of the domestic market self-organization, state regulation, peculiarities and value of the Ukraine land resources.

Key words: *branch, innovative development, strategic decision, administrative decision, models of development.*

Одержано 3.09.2013.